

STRUČNO PUTOVANJE U VELIKU BRITANIJU

Udruženje mljekarskih radnika SR Hrvatske organiziralo je za nas, tridesetak svojih članova, nakon dužih temeljitih priprema stručno putovanje u Veliku Britaniju. Na tom smo kratkom ali vrlo poučnom i zanimljivom putovanju od 16. do 22. rujna 1981. posjetili »Milk Marketing Board« (u slobodnom prijevodu »Mljekarska poslovna zajednica«) u blizini Londona, Mljekaru i tvornicu sladoleda »Dairy Tops« u Ashfordu u pokrajini Kent i tradicionalnu poljoprivrednu smotru britanskih proizvođača mlijeka »Dairy Farming Event '81« u Stoneleighu koji je udaljen 180 km sjeverozapadno od Londona.

Najavljeni posjet glavnoj upravi Milk Marketing Board-a (ili kraće, MMB-a) u Thames Dittonu u pokrajini Surrey, udaljenom 30 km jugozapadno od Londona, ostat će nam u dugom sjećanju. Tamo su nas srdačno dočekali odjelni direktori D. Arnold i C. R. Allen i prigodnim predavanjem upoznali s tom jedinstvenom mljekarskom organizacijom. MMB poznaju mnogi mljekarski i stočarski stručnjaci iz cijelog svijeta, jer ta poslovna zajednica MMB — vlasništvo proizvođača mlijeka Engleske i Walesa — organizira proizvodnju i prijevoz mlijeka s mljekarskih gospodarstava (»dairy farms«) u 33 vlastite mljekare, kao i preradu mlijeka i prodaju mlječnih proizvoda u Velikoj Britaniji i inozemstvu. Danas zapošljava 13.500 radnika i stručnjaka u različitim službama: stočarsko-selekcijskoj, poljoprivrednoj, veterinarskoj, laboratorijskoj, prodajnoj, i dr. Samo u glavnoj upravi MMB-a ima čak 1500 zaposlenih, a to je najsigurniji pokazatelj opsežnog poslovanja.

Milk Marketing Board osnovan je 6. listopada 1933. nakon dugogodišnjeg kriznog razdoblja u proizvodnji mlijeka. Do tada su proizvođači mlijeka bili primorani sami prerađivati mlijeko u sireve i maslac i brinuti se o njihovoj prodaji na tržnicama gradova ili su pak mlijeko pod vrlo nepovoljnim uvjetima prodavali privatnim mljekarima »The Express Dairy Company« ili »United Dairies«. Te su mljekare od god. 1920. vladale cjelokupnim tržištem mlijeka i mlječnih proizvoda u Engleskoj i Walesu, a brinule su se samo za što veću svoju zaradu. Dok se tih godina u drugim zemljama Evrope naglo razvijaju zadružni odnosi između proizvođača mlijeka i mljekara — u Velikoj Britaniji, zbog posebnih poljoprivrednih i tržišnih prilika, takvo se udruživanje ne razvija. Zato se naglo smanjuje proizvodnja mlijeka u Velikoj Britaniji pa posebni odbor (»The Grigg Commission«) u god. 1932. predlaže reorganizaciju tržišta mlijekom — kojeg prihvaća i Zemaljsko udruženje poljoprivrednika (»National Farmers' Union«), a godinu dana kasnije oza- konjuje ga Parlament. Tako dolazi do osnivanja Milk Marketing Board-a za Englesku i Wales, Škotsku, a tek god. 1955. i za Sjevernu Irsku. To je potpuno samostalna mljekarska organizacija na demokratskim načelima poslovanja. Upravni odbor ima 18 članova, od kojih 15 moraju biti poljoprivrednici.

Godišnje se proizvede pod nadzorom MMB-a u Engleskoj i Walesu 15 milijardi litara mlijeka ili 30 miliona litara na dan. Tu količinu mlijeka proizvedu u svojim mljekarskim gospodarstvima 43.358 proizvođača koji drže 2,764.000 krava — a to je 77,6 % od ukupnog broja goveda u Engleskoj i Walesu.

Mlječnost glavnih pasmina goveda u Velikoj Britaniji iz godine u godinu se povećava (tablica 1.), a takav uspjeh u govedarstvu treba zahvaliti primjeni znanstvenih metoda u stočarsko-seleksijskom radu.

Tablica 1

Prosječna mlječnost glavnih pasmina krava u laktaciji do 305 dana

Pasmina	kilograma mlijeka	masti %	bjelančevina %	povećana mlječnost za posljednjih 10 godina u kg
ajrširska (Ayrshire)	4.863	3,94	3,36	758
frizijska (Frisian)	5.441	3,79	3,25	916
gernzejska (Guernsey)	3.941	4,65	3,60	480
đerzejska (Jersey)	3.776	5,14	3,83	426
kratkorožna (Shorthorn)	4.730	3,62	3,30	791
holštajnska (Holstein)	6.281	3,76	3,19	nema podataka

Zanimljiv je i podatak o broju gospodarstava prema broju krava u godinama 1968/69. prema 1978/79. (tab. 2). Znatno se smanjuju gospodarstva u kojima se drži do 20 krava (čak za 20 %) i povećavaju gospodarstva koja drže više od 40 krava.

Tablica 2

Mljekarska gospodarstva prema broju krava u Engleskoj i Walesu u godini 1968/69. i 1978/79.

Broj krava u gospodarstvu	% gospodarstava		% od ukupnog broja krava	
	1968/69.	1978/79.	1968/69.	1978/79.
do 20	32,8	12,6	11,0	2,4
20 — 39	36,6	25,9	28,9	12,3
40 — 59	16,3	22,5	22,1	17,7
60 — 99	10,6	23,7	22,1	28,3
više od 100	3,7	15,3	15,9	39,3
Ukupno	83.214	46.343	2,931.000	2,889.600

Za jednu litru mlijeka u god. 1981. proizvođači na području Engleske i Walesa dobili su prosječno 12,578 penija (približno 9,00 dinara). Prateći troškovi prijevoza mlijeka do mljekara, administracija i dr. iznosili su za 1 litru mlijeka 1,068 penija.

Mlijeko se proizvođača mjesečno jedanput analizira na količinu mlječne masti, bjelančevina, bezmasnu suhu tvar, broj somatskih stanica i broj živih bakterija. Na temelju tih analitičkih podataka određuje se proizvođačima cijena mlijeku.

Proizvedeno mlijeko s mljekarskih gospodarstava prevozi na preradu u mljekare MMB-a pod nazivom »Dairy Crest« 1.226 cestovnih vozila opremljenih suvremenom automatikom za mjerenje količine mlijeka i uzimanje prosječnog uzorka iz svakog gospodarstva.

Na rastanku svi smo dobili brojne brošure s obiljem podataka o Milk Marketing Board-u.

Poseban stručni doživljaj pružio nam je posjet poljoprivrednoj smotri »Dairy Farming Event '81« u Stoneleighu, a održava se na prostoru tamošnjeg Zemaljskog poljoprivrednog središta (»National Agricultural Centre«), a organizira ju već desetak godina za redom Kraljevsko udruženje britanskih proizvođača mlijeka (»The Royar Association of British Dairy Farmers«). To je bila prava smotra rasplodnih goveda, poljoprivredne mehanizacije namijenjene prvenstveno proizvodnji mlijeka, bezbroj uređaja i proizvoda za ratarstvo i stočarstvo, a svoj rad prikazala su i brojna udruženja i zavodi koji pružaju neprekidnu pomoć proizvođačima mlijeka. Posebno se isticao izložbeni prostor MMB-a u kojem je ta glasovita Mljekarsko poslovna zajednica prikazala cjelokupnu svoju djelatnost u proizvodnji, preradi i prometu s mlijekom i mlječnim proizvodima. Tako je Laboratorijska služba MMB-a prikazala metode analiza u redovitom nadzoru kakvoće mlijeka što ga proizvođači isporučuju mljekarama. Veterinarska služba — odjel zaštite zdravlja vimena mlječnih krava svoju djelatnost usmjeruje u otkrivanju i liječenju upala vimena. Kompjuterski centar pokazivao je način upisivanja stočarsko-seleksijskih podataka za rasplodna goveda — toliko bitnih za poboljšavanje proizvodnje mlijeka.

Posebna živost na poljoprivrednoj smotri vladala je u prostoru za ocjenjivanje rasplodnih goveda. Izjednačen izgled izloženih grla i podjednaki podaci o njihovim proizvodnim svojstvima otežavali su rad ocjenjivačkom odboru. Svako grlo imalo je mogućnost da bude proglašeno najboljim! U ovom kratkom osvrtu opisali smo samo mali dio dojmova s te izvršne organizirane i za nas posjetioce nezaboravne poljoprivredne smotre britanskih proizvođača mlijeka.

Nakon jednosatne vožnje autobusom u jugoistočnom smjeru od Londona dovezli smo se u Ashford u Mljekaru i tvornicu sladoleda »Dairy Tops«. Odmah su nas oduševile stroge higijensko-sanitarne mjere u toj mljekari. Obučeni u snježno bijelu zaštitnu odjeću i s prigodnom papirnatom zaštitnom kapom na glavi obišli smo sve proizvodne odjele mljekare. Osnovnu sirovinu čini mlijeko kojeg obiru i pasteriziraju — od obranog mlijeka proizvode vrlo ukusne jogurte s raznovrsnim dodacima, a od vrhnja i drugih sastojaka brojne vrste sladoleda. Pod vodstvom njihovih tehnologa bili su nam dostupni svi proizvodni odjeli i na brojna naša pitanja oni su nam spremno odgovarali. Na kraju posjete upriličeno je kušanje (degustacija) svih proizvoda mljekare »Dairy Tops« i tada smo jednoglasno zaključili, da proizvodi po svojoj kak-

voći odgovaraju nazivu mljekare, a ona u našem prijevodu znači »vrhunski mljekara«!

Osim službenog programa, svaki sudionik mogao je u slobodno vrijeme a njega je bilo vrlo malo, odabrati »svoj program«. Tako se je moglo u gotovim robnim kućama vidjeti izložene sireve iz cijelog svijeta, rekoše nam više od 700 vrsta! Zapazili smo da se mlijeko prodaje u različitim papirnatim pakovanjima i u staklenim bocama. Spominjem i osobnu posjetu u blizini grada Yorka tvornicu »Berwind« koja proizvodi sve glasovitije aparate »Multispec« za automatsko izvođenje viševrskih analiza mlijeka i mlječnih proizvoda.

Sudionici puta u Veliku Britaniju

Jedan od tih aparata analizira, primjerice, u jednom satu 225 uzoraka mlijeka na količinu mlječne masti, bjelančevina, mlječnog šećera i suhe tvari. To sam zgodom u malom mjestu Weldrakeu, u kojem se nalazi i spomenu tvornica »Berwind«, posjetio i razgledao Laboratorij ing. Jack Shiel i osobno ga upoznao. On je jedan od dvojice vrlo darovitih izumitelja tih mjernih aparata koji se u svom radu služe infracrvenim zrakama.

Nedjelja je bila za sve nas »radni dan«. Tog dana smo zajednički posjetili jedinstven Muzej voštanih figura i Britanski muzej u Londonu u kojem nalazi ogromna arheološka zbirka.

I ovom prilikom izričemo zahvalnost Milk Marketing Board-u i Britanskom generalnom konzulatu u Zagrebu na pomoći u sastavljanju stručnog programa puta, a također i turističkoj agenciji »Integral« iz Zagreba (pri »Sap-Viator«) na uzorno organiziranom višednevnom boravku u Velikoj Britaniji.

Z. I